

УДК 338.43

DOI: <https://doi.org/10.37320/2415-3583/10.5>**Гавриш О.А.**

доктор технічних наук, професор, декан факультету менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1961-3267>

Лопатинська Ю.В.

аспірантка кафедри Міжнародної економіки факультету менеджменту та маркетингу,
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

ЕВОЛЮЦІЯ ЗАСАД ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ

У статті проаналізовано еволюційні аспекти інноваційного розвитку економіки й аграрної сфери з поглибленням міжгалузевих теоретичних оцінок проблем інноваційності соціально-економічних систем. Охарактеризовано історичні аспекти ролі інновацій у забезпеченні конструктивних продуктивних сил і розвитку виробничих відносин. Представлено системний виклад засад наукового пізнання ролі інновацій науковцями в рамках концепцій побудови продуктивних, конкурентоспроможних видів економічної діяльності. Розкрито історичний контекст результативності науково-технічної діяльності з позицій виділення винаходів і відкриттів проривного характеру в аграрному секторі. Доведено системну важливість проблеми інновацій для розвитку науки і практики господарювання з відзначенням її місця у дослідженнях науковців – представників різних шкіл в економічній науці. Визначено роль інституційних детермінант інноваційності у розвитку економіки і соціуму.

Ключові слова: інновації, еволюція, інноваційність, економіка, аграрний сектор, інституційні детермінанти.

Постановка проблеми. Економічні, соціальні, господарські системи, учасником яких є людина, побудовані і функціонують на засадах інноваційності, інноваційного розвитку. Історично об'єктивно так склалося, що інновації завжди були і залишатимуться чинником новизни, завдяки якому людство здобуває прогресивні навички поліпшення своєї життєдіяльності, різного роду оптимізації життєвого середовища. Інновації також формують спонукальні мотиви людства до науково-технічного прогресу як природно необхідної моделі господарювання. Теоретико-еволюційні засади інноваційного розвитку за характером накопичення знань є такими, що здобули інституційне поширення і визнання завдяки особливій конструкції категорійного апарату наукового пізнання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Практичну основу теоретичних, методичних засад інноваційності, утворення методології розуміння процесів інноваційного розвитку становить накопичена сукупність знань у науках про життя людини на землі, економіці, соціології, менеджменті, філософії. Першооснова інноваційного процесу – це об'єктивно зумовлений прогрес цивілізаційного розвитку, у якому людина постійно здобувала нові знання, потребувала і потребує їх нагромадження для утворення засобів із всеохоплюючого вдосконалення життєвого простору.

Еволюція теорії інноваційного розвитку економіки й аграрної сфери так чи інакше спирається на сукупність знань, які ретроспективно можна ув'язати з досягненнями економічної науки в царині зміни парадигми пізнання засобів

науково-технічного прогресу. Трансформації, що є перманентним процесом практичної побудови пізнання законів побудови соціально-економічних відносин, явищ, завжди спонукають людство до пошуку теоретичних моделей оцінок засад взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин. Уважаємо, що розвиток теорії інновацій пов'язаний із концепціями циклічності, засадами визначення стадій еволюції економічних систем. Прихильники теорії значимості трансформацій, їх вирішальної ролі у стимулюванні інноваційного розвитку наголошували на циклічності змін в економіці і соціальних системах. Фундаторами цього підходу до визначення засад інноваційного розвитку вважають А. Сміта, Т. Мальтуса, К. Маркса, Й. Шумпетера [15], П. Самуельсона, М. Туган-Барановського [12], С. Кузнеця, М. Кондратьєва та ін. [1–14]. Аспекти проблематики інновацій в аграрному секторі досліджуються такими науковцями, як: О. Крисальний, О. Дацій, С. Володін, Ю. Лупенко [3], Л. Курило [6], О. Шпикуляк [13; 14] та ін. Загалом теоретичну і методичну базу пізнання інноваційного розвитку становили економічні теорії, теорії міждисциплінарного синтезу (інституціоналізм), у розвиток яких науковці вкладали гіпотези, наукові висновки з оцінок закономірностей науково-технічного прогресу. Серед невіршених наукових проблем заданого напрямку дослідження – міжгалузеві оцінки в теорії інноваційного розвитку, які потрібно поглиблювати.

Мета статті полягає у поглибленні міжгалузевих теоретичних оцінок інноваційного розвитку економіки й аграрної сфери.

Виклад основного матеріалу. Початки еволюції теорії інноваційного розвитку, поступове її становлення загалом пов'язуємо зі становленням концепцій пізнання законів функціонування економіки, адже знання становлять першооснову появи інновацій. Між цими поняттями тісний зв'язок, у довідковій літературі значиться, що: «знання – це: 1) результат процесу пізнання дійсності та її правильне відображення у свідомості людини у формі понять, категорій, теорій; 2) оволодіння досвідом і розумінням, на підставі яких можна обґрунтувати певні надійні висновки» [7, с. 262]; «інновація – впровадження нової техніки, технології, організації виробництва і збуту товарів тощо, що дає змогу здобувати переваги над конкурентами» [7, с. 281]. Інновації, за нашими оцінками, є результат накопичення знань про певні явища і процеси, які призводять до організаційно-економічних, техніко-технологічних, кількісних, якісних, інформаційних удосконалень способів та механізмів задоволення потреб людства в системі створення благ і розподілу їх у суспільстві. Цей процес інституціоналізовано в практику через правила, норми, традиції поведінки економічних,

суспільних та інших агентів, організації, які реалізують заходи досягнення науково-технічного прогресу. Відповідно, логічним стає висновок про те, що накопичені попередніми поколіннями знання про світ, поведінку людини, закономірності економічного і соціального життя, технологічні новації, виступають інституційною, організаційною, соціально-економічною, а головне – техніко-технологічною базою для появи інновацій у майбутньому. Цей процес безупинно рухається, він є безперервним у часі і безмежним у просторі.

Ретроспективний аналіз розвитку економічної теорії, що є предметною сферою пізнання у статті, дає підстави відзначити теоретико-еволюційні аспекти інновацій у концепціях пізнання (табл. 1).

Вчені відзначають, що в силу своєї специфіки економічна наука завжди перебуває у стані пошуку раціоналізації, інноватизації відносин між учасниками ринку, здійснюючи дослідження з наукового супроводу механізмів підвищення продуктивності і конкурентоспроможності. Реалізація цього винятково важливого завдання розпочата з первісних економічних теорій, обґрунтувань засад функціонування господарських відносин,

Таблиця 1

Пізнання процесів взаємодії продуктивних сил і виробничих відносин з аналізом ролі інновацій

Основоположники; провідники	Позиція аналізу ролі інновацій
	Загальноекономічна – включаючи аспекти аграрного сектору
Філософи – мислителі Древньої Греції, Риму, Індії, Китаю; представники епохи Середньовіччя – періоду становлення держав	Усі соціальні, економічні, життєдайні й у тому числі інноваційні процеси визнавалися виключно такими, що мають божественне, нематеріальне начало
Г. Скаруффі, А. Серра, В. Стаффорд, Т. Ман	Культ «доктрини бажаності активного торговельного балансу, оскільки він сприяє національному процвітання», про інновації не йдеться – пріоритет торгівлі як способу збагачення абсолютний
Ф. Кене, Ж. Тюрго, В. Мірабо, П. Дюпон	Інноваційні перспективи продуктивного розвитку економіки вбачали у розбудові сільського господарства – галузі, яка лише одна з багатьох створює додатковий продукт; приписували природі абсолютну владу, землі – джерела додаткової вартості
Засновники класичної сучасної економіки: А. Сміт, Д. Рікардо, Ж.Б. Сей, Т. Мальтус, Дж.С. Мілль	Відзначення важливості нововведень, зокрема в системі поділу праці між різними учасниками господарської системи як чинника продуктивності, реалізації мотивації «економічної» людини; праця вважається сукупністю знань, що потребують розвитку; згадується підприємець
К. Маркс, Ф. Енгельс	Стосовно ролі інновацій обґрунтовано схему простого і розширеного відтворення виробництва; абсолютизація ролі суспільного поділу праці як чинника прогресивності продуктивних сил
Ф. Ліст, В. Рошер, Г. Шмоллер, К. Бюхер, Й. Шумпетер	Визнано абсолютну значимість і виняткову роль інновацій у побудові ефективної моделі соціально-економічного зростання на підприємницьких засадах із конкуренцією, побудованою на новаторстві
К. Менгер, Ф. Візер, Е. Бем-Баверк, Дж.Б. Кларк	Розглядалися аспекти граничної корисності благ, а аспект «інновації» визначено рідкісністю блага; абсолютним чинником інноваційності визнавалася приватна власність
А. Маршалл	Інноваційність підприємств пов'язана з їх спеціалізацією, концентрацією зусиль на певних напрямках виробничо-господарської діяльності, сегментах ринку
Т. Веблен, Дж. Гелбрейт, Д. Норт, Р. Коуз, О. Вільямсон	Обґрунтування залежності розвитку економіки від інституційних умов, традицій

Джерело: розроблено авторами на основі систематизації власних переконань і результатів аналізу наукових праць, теорій, методологічних узагальнень [1–15]

установлення закономірностей взаємодії продуктивних сил, розвитку виробничих відносин.

Теоретичні основи інноваційного розвитку сформувалися з ідей філософського обґрунтування законів матеріального буття, але фундаментального значення набули в класичній економічній школі, започаткованій працями А. Сміта. Зокрема, фактор науково-технічного прогресу як чинник інноваційності згадуваний у праці вітчизняного дослідника М. Туган-Барановського [12] – він відзначив наявність певного зв'язку між інноваціями і кризами в економіці. Підприємницьку модель оцінки значення інноваційного розвитку запропонував Й. Шумпетер [15], увівши в науковий і господарський обіг поняття «інновації» як спосіб поліпшення, створення новизни у способах організації виробництва, технологіях тощо.

За Й. Шумпетером [15] інноваційний розвиток є станом, який забезпечує конкурентоспроможність, зокрема на рівні підприємницьких формувань, вважаючи новаторство неодмінною умовою економічного зростання. Історично доведено правоту вченого в тому, що інновації у поєднанні з підприємливістю забезпечують позитивні соціально-економічні зрушення. Новаторство стало системним явищем, необхідністю, яка, перетворюючись на товар чи послугу, забезпечує якісні зрушення, накопичення багатства.

Кожен наступний етап – результат еволюції соціально-економічних відносин, а отже, інноваційного процесу, залежить від матеріальної спроможності суспільства розвивати науку, здійснювати вкладення у створення нових знань про світ. Відповідно, еволюція інноваційної теорії, практики інноваційної діяльності відбувалася під впливом циклів траєкторії зміни багатства народів, що підтверджується рівнем добробуту націй. Спроможність підтримувати високі темпи економічного зростання прямо пропорційна фінансово-ресурсним можливостям щодо вкладень у науку, знання. Дж.М. Кейнс свого часу слушно наголосив про зв'язок капіталу і рівня інноваційності господарської системи [4].

Дослідження інноваційних процесів відзначаються важливістю для становлення продуктивності економічної системи на всіх рівнях господарювання, соціального забезпечення, а також методичного спрямування виробників на створення нових якостей суспільного продукту. Нові якості необхідні на всіх рівнях, адже світ, людський розвиток прийшли до переконань щодо усвідомлених переконань у значимості глобальної інноватизації на всіх доступних рівнях соціально-економічного процесу. Тепер важко уявити перспективу без інновацій, інноваційного розвитку як чинника ефективності, продуктивності, забезпечення сталості життя на землі, особливо в умовах, коли необхідно всебічно економити ресурси для майбутніх поколінь.

Інновації, теорія інноваційності послужили базисом розроблення ідеології, стратегій конкурентоспроможності, ефективного підприємництва, що сприяло підвищенню рівня добробуту націй. Інноватизація виробництва, господарської та економічної діяльності постала життєвою необхідністю, і цей процес далі посилюється, він став глобальним за значимістю.

Нині перспектива розвитку господарських систем, підприємств повністю залежить від інновацій – таке переконання визначаємо як фундамент науково-технічного прогресу. Інновації предметно увійшли в життя людей, господарську діяльність, без них стало неможливим будь-яке системне соціально-економічне зростання якісного характеру.

Еволюція інноваційної теорії відноситься до всіх можливих сфер, вона інституціоналізована в суспільне буття через мотивації людей вирішувати проблеми побудови кращого життя. Інноваційність виступає визначальним стереотипом формування сучасної епохи високотехнологічного економічного порядку, у якому знання відіграють вирішальну роль.

У розкритті ідеології еволюції інноваційної теорії важливо дати оцінку засадам ринку – системи, в ареалі якого набуло розвитку конкурентне середовище, підприємництво як базові, основні чинники мотивацій до забезпечення інноваційності. Ринок, ринкове господарювання є одними зі складників усього процесу еволюції засад інноваційного розвитку.

У процесі становлення ринку, формування підприємницької моделі економіки стала зрозумілою істина про те, що інновації є основоположним чинником конкурентоспроможного, ефективного розвитку господарських систем. Заданий принцип завжди відповідав і відповідатиме логіці пошуку новітніх способів забезпечення інноваційності на всіх доступних людині рівнях розвитку економічної системи. Із розвитком економіки, зростанням чисельності населення, а отже, розширенням спектру потреб у товарах, продовольстві, зросла потреба в якісному інтелектуальному продукті. Даний висновок ствердно засвідчує те, що з розширенням потреб роль інновацій об'єктивно все більше зростала.

Сукупність ідей, переконань, фактів підтвердження значимості інновацій для економіки, галузі, суспільства становить теоретичну основу історико-еволюційного виміру засад оцінок проблеми.

Залучення науки до формування інноваційної теорії є визначальним як для створення додаткових знань, так і для забезпечення науково-технічного прогресу. У цьому головна специфіка історичного процесу з погляду на інноваційність господарських систем. Характерна особливість інноваційності полягає у тому, що даний статус характерний для економік ринкового типу, тобто

тих, у яких пріоритетною є конкуренція, конкурентоспроможність. Із часом поступово змінилися підходи до акумуляції знань про системи виробництва і споживання, господарську практику. Поява, наприклад, підприємництва відзначилася як установчий чинник стимулювання інноваційності.

Утілення наукового мислення, господарської практики призводить до появи проривних інновацій, винаходів, які змінюють світ, і це відноситься, зокрема, до економічної науки як особливої сфери дослідницького пізнання. Перелік і характеристики змісту економічних теорій щодо визначення ролі інновацій можна продовжувати. Проте також і можна ствердно відзначити те, що визнання інновацій чинником удосконалення соціально-економічного, господарського процесу відбулося на етапі усвідомлення людством необхідності пошуку ефективних моделей економічного зростання для задоволення матеріальних, духовних потреб. Наприклад, в аграрній сфері винайдення новітніх рішень щодо технологій вирощування сільськогосподарських культур сприяє виживанню людей у повному розумінні цього процесу.

Відзначаємо, що людство, вирішуючи ті чи інші проблеми, перебуває у пошуку інноваційних рішень. В історії немало відкриттів, які змінили світ, їх можна кваліфікувати відповідно до значимості і важливості, враховуючи специфіку аграрного сектору (табл. 2).

На наше переконання, людство отримало можливість дістати зазначені (табл. 2) винаходи спершу завдяки підсвідомому, а потім уже свідомому переходу на інноваційний шлях розвитку.

Теорія інновацій у становленні і розвитку завжди характеризувалася різноспрямованістю за напрямками: виробництво; освіта; наука; організаційні моделі поширення (дифузії) інновацій. Становлення теорії інноваційного розвитку аграрного сектору пов'язане з мотиваціями пошуку ефективних способів поліпшення виробництва якісного продовольства за умови досягнення усталеного, відновлюваного господарювання на землі. Цей принцип діяв завжди, і дотримання його посилюється у міру збільшення чисельності людей на планеті, зменшення простору сільськогосподарської системи через урбанізацію. Також сільськогосподарська галузь є безумовною сфе-

рою створення продуктів, які: створюються в особливих умовах природного середовища, на котрі людина впливає обмежено; використовуються для підтримки життя на землі як об'єктивного процесу існування людської спільноти.

Історичний контекст генезису теорії інновацій пов'язуємо із прагненням людини до самовдосконалення, а також до вдосконалення економічних, соціальних та інших механізмів, технологій підвищення конкурентоспроможності, примноження багатства. Про таку структуру наукового розуміння практики інноваційності можна судити з позиції Д. Рікардо. Він відзначав, що нові відкриття сприяють більшій прибутковості [1], тобто поліпшений товар або новий його вид – засіб для ширшого задоволення споживчих потреб споживача і спосіб отримання підвищеної фінансової вигоди для виробника. Реальні інноваційні розробки і відкриття сприяли змінам, соціально-економічному добробуту – про це свідчить історія.

Етапність розвитку теорії інноваційного розвитку позначена в паралелях до становлення відомих сьогодні наукових шкіл економічного спрямування, адже практично всі вони так чи інакше зачіпають проблематику інновацій.

Становлення теоретичних засад інноваційного розвитку відбувалося і продовжується в умовах постійної трансформації, організаційно-економічних перетворень. У рамках історичного процесу трансформації зумовлюють перетворення в системах інноваційного забезпечення для пошуку шляхів забезпечення поступального розвитку людської цивілізації. Підтвердження зазначеного – людство, еволюціонує в техніко-технологічному, соціально-економічному процесі, відзначається створенням епохальних інновацій – «речей», що змінили світ (табл. 2).

Відзначаючи фундаментальність аспектів еволюції теорії інновацій, інноваційного розвитку, для ствердження цієї позиції ще раз зазначимо, що перші системні знання викладення поглядів на знання про інновації, інноваційну діяльність, передусім із погляду оцінки їх загальнопрактичної значимості, сформувалися в рамках ідеології класичної економічної школи (А. Сміт, Д. Рікардо, В. Петті). Із публікованих досліджень А. Сміта, Д. Рікардо виокремлюють аспекти інноваційної

Таблиця 2

Епохальні винаходи і відкриття проривного характеру для розвитку аграрного сектору діяльності

Винахід	Значення для аграрного сектору	Винахід	Значення для аграрного сектору
Плуг	Фундаментальне – кардинальні зміни в ефективності господарювання і переорієнтація способу виробництва сільськогосподарської продукції	Харчові суміші для немовлят	Додаткова технологічна можливість підвищення доходності
Радар	Загальносуспільне	Антибіотики у сільському господарстві	Як спосіб інноваційного підвищення продуктивності галузі

Джерело: розроблено авторами за [2, с. 352]

теорії, зокрема про: далекоглядну результативність технічних відкриттів (Д. Рікардо); їх неминучий вплив на прибутковість господарської діяльності; беззаперечний зв'язок економічних і технічних відкриттів із рівнем добробуту націй (А. Сміт). Цими твердженнями класиків економічної науки підтверджується економічна, соціальна, інституційна важливість інновацій, їхня спроможність поліпшувати умови і результати господарювання.

Інновації дали змогу людству створити цілу низку предметів, речей, які змінили світ, надавши можливість виробництву стати більш продуктивним, а життю на землі – комфортним. На наше переконання, еволюцію наукового пізнання теорії інновацій, практики вдосконалення інноваційного розвитку необхідно пов'язувати з прагненням людства до поліпшення умов життя.

В історичному сенсі із цього питання існує безліч наукових, науково-популярних видань, в одному з яких (табл. 2) наведено найбільш значимі винаходи людства, які посприяли кардинальним змінам у системі суспільно-економічного розвитку. Винайдення речей, які змінювали світ, завжди відповідало і відповідатиме потребам, що вважаються актуальними для задоволення на відповідному етапі еволюції людства. Наприклад, винайдення плуга можна пов'язати з потребою досягти значно більшої продуктивності праці у рослинництві, збільшити врожайність культур – це природна потреба. Погоджуємося з висловом, що «...саме плуг дав стартовий імпульс розвитку цивілізації ... уможливив сучасну економіку, а отже, і сучасне життя ... задоволення від доброї їжі ... благословення пити чисту й безпечну воду...» [2, с. 11], а також багато інших нових аспектів життєдіяльності людини, які приносять не лише задоволення, а й створюють проблеми. Така інновація, як плуг, спонукала людей до осілого способу життя, забезпечивши продуктивне використання угідь зі збільшенням урожайності сільськогосподарських культур. Серед креативних винаходів, які є інноваціями, виділяють велику їх кількість, представлені в переліку також інновації аграрного спрямування [2]. Зазначене є підтвердженням неабиякої значимості, тобто перспективи інноваційності.

Еволюційні зміни і перетворення, які відбулися протягом століть, призвели до переосмислення людством ролі інноваційного розвитку, засадничих принципів поширення й використання інновацій у соціальному, економічному, господарському просторі. Інноваційність стала синонімом кращого життя, ефективної, конкурентоспроможної економіки, спроможності суспільства, створювати якісніші можливості задоволення потреб і при цьому спрямовувати траєкторію господарювання в русло сталого розвитку. Переосмисливши ідеї, теорії і практики розуміння значимості інновацій із минулого, людство, наукова спільнота в сучасну епоху надає їм безумовну першість як головному чиннику якісних перетворень. Дефініції інновацій використовуються для теоретико-методичних обґрунтувань і практичного впровадження новизни в усіх сферах життєдіяльності людини. Наслідком еволюції засад інноваційного розвитку економічних систем стало пріоритетне визнання такого стану, що підтверджує його глобальне значення для науки та практики. У цьому контексті висловлюють свої думки й інші дослідники: «...життєздатними можуть бути тільки такі виробництва, які в результаті структурних змін зможуть випускати інноваційну продукцію, конкурентоспроможну на зовнішньому і внутрішньому ринках» [10]. Йдеться про інноваційні засади глобальної конкурентоспроможності, тобто про те, що інноваційний розвиток має підпорядковуватися не лише локальним цілям, бажанням підприємців створювати нові продукти, а й здатності забезпечити їх просування на міжнародні ринки. Відповідно, інновації інституціоналізовані в глобальну систему виробництва, обміну, споживання як чинник бажаної результативності господарювання, що поліпшує можливості задоволення потреб.

Висновки. Інновації, як доведено у процесі тривалої еволюції науково-практичних основ їхньої ролі в життєдіяльності людини, – визначальна детермінанта продуктивності і конкурентоспроможності, а в сучасному світі – сталості розвитку. Інновації стають усе більше затребуваними, адже в умовах посилення конкуренції, підвищення складностей ведення бізнесу, для економік, галузей, суб'єктів господарювання потрібно постійно вдосконалюватися, впроваджувати нові продуктивні засоби.

Список використаних джерел:

1. Блауг М. Економічна теорія в ретроспективі / пер. з англ. І. Дзюб. Київ : Основи, 2001. 670 с.
2. Гарфорд Т. Речі, що змінили світ. Історія економіки в 50 винаходах / пер. з англ. Р. Скакуна. Київ : Наш формат, 2018. 352 с.
3. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / Ю.О. Лупенко та ін. Київ : ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
4. Кейнс Дж.М. Экономические возможности наших внуков. *Вопросы экономики*. 2009. № 6. С. 60–69.
5. Краус Н.М. Історія економіки та економічної думки: структурно-логічні схеми, таблиці, малюнки : навчальний посібник. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 504 с.
6. Шпикуляк О.Г., Курило Л.І. Інституціоналізація інноваційної діяльності в аграрній сфері економіки. *Облік і фінанси АПК*. 2010. № 3. С. 114–117.

7. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Т. 1 / С.В. Мочерний та ін. ; за ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2005. 616 с.
8. Економічний енциклопедичний словник : у 2-х т. Т. 2 / С.В. Мочерний та ін. ; за ред. С.В. Мочерного. Львів : Світ, 2006. 558 с.
9. Економічна енциклопедія : у 3-х т. / гол. ред. ради Б.Д. Гаврилишин. Київ : Академія, 2000. Т. 1. 864 с.
10. Омельченко Р.В. Інноваційна складова структурних реформ у формуванні глобальної конкурентоспроможності. Ніжин, 2014. 332 с.
11. Радаев В.В. Социология потребления: основные подходы. *Социологические исследования*. 2005. № 1. С. 5–18.
12. Туган-Барановский М.И. Промышленные кризисы. Очерк из социальной истории Англии ; 2-е совершенно переработанное издание. Киев, 2004. 368 с.
13. Шпикуляк О.Г. Развитие институтов инновационной деятельности в аграрной сфере: теоретический аспект. *Економіка АПК*. 2012. № 5. С. 131–139.
14. Шпикуляк О.Г., Грицаенко М.І. Развитие инновационной деятельности в аграрной сфере: менеджмент та ефективність. Херсон, 2016. 424 с.
15. Шумпетер Й. Теория экономического развития (исследование предпринимательской прибыли, капитала, процента и цикла конъюнктуры). Москва, 1982. 456 с.

References:

1. Blauh, Mark. (2001) *Ekonomichna teoriia v retrospektivi* [Economic theory in retrospect]. Per. z anhl. I. Dziub. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy». 2001. 670 p.
2. Harford Tim. (2018) *Rechi, shcho zminyly svit. Istoriia ekonomiky v 50 vynakhodakh* [Things that changed the world. History of Economics in 50 Inventions]. Per. z anhl. Roman Skakun. Kyiv. Nash format. 2018. 352 p. (in Ukrainian)
3. Yu.O. Lupenko (2014) *Innovatsiine zabezpechennia rozvytku silskoho hospodarstva Ukrainy: problemy ta perspektivy* [Innovative provision of agricultural development of Ukraine: problems and prospects]. Kyiv.: NNTs «IAE». 2014. 516 p.
4. Keins Dzh. M. (2009) *Ekonomicheskye vozmozhnomy nashykh vnukov* [Economic opportunities of our grandchildren]. *Voprosy ekonomyky*. 2009. no 6. pp. 60–69.
5. Kraus N.M. (2019) *Istoriia ekonomiky ta ekonomichnoi dumky: strukturno-lohichni skhemy, tablytsi, maliunky* [History of economics and economic thought: structural-logical schemes, tables, figures]: navch. posib. Kyiv: «Tsentр uchbovoi literatury». 2019. 504 p.
6. Shpykuliak O.H., Kurylo L.I. (2010) *Institutsionalizatsiia innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi ekonomiky* [Institutionalization of innovative activity in the agrarian sphere of economy]. *Oblik i finansy APK*. 2010. no 3. pp. 114–117.
7. *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Economic Encyclopedic Dictionary]: U 2 t. T. 1 (2005) / S.V. Mochernyi ta in.; za red. S.V. Mochernoho. Lviv: Svit, 2005. 616 p.
8. *Ekonomichnyi entsyklopedychnyi slovnyk* [Economic Encyclopedic Dictionary]: U 2 t. T. 2 (2006) / S.V. Mochernyi ta in.; za red. S.V. Mochernoho. Lviv: Svit, 2006. 558 p.
9. *Ekonomichna entsyklopediia* [Economic Encyclopedia]: v 3-kh t. / hol. red. rady B.D. Havrylyshyn. Kyiv: Akademiia (2000) T. 1 / B.D. Havrylyshyn, vidp.red. S.V. Mochernyi, zast. vidp. red. O.A. Ustenko ta in. 2000. 864 p.
10. Omelchenko R.V. (2014) *Innovatsiina skladova strukturnykh reform u formuvanni hlobalnoi konkurentospromozhnosti* [An innovative component of structural reforms in shaping global competitiveness]. Nizhyn. 2014. 332 p.
11. Radaev V.V. (2005) *Sotsyolohyia potrebleniya: osnovnye podkhody. Sotsyolohycheskye yssledovaniya* [Consumer sociology:basicapproaches]. 2005. no. 1. pp. 5–18.
12. Tugan-Baranovskiy M.Y. (2004) *Promushlennyye kryzysy. Ocherk yz sotsyalnoi ystoriy Anhlyy* [Industrial crises. An Essay on the Social History of England. 2nd completely redesigned edition]. Vol. 2-e sovershenno pererabotannoe izdanye. Kyev. 2004. 368 p.
13. Shpykuliak O.H. (2012) *Rozvytok institutiv innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi: teoretychnyi aspect* [Development of institutes of innovative activity in agrarian sphere: theoretical aspect]. *Ekonomika APK*. 2012. no 5. pp. 131–139.
14. Shpykuliak O.H., Hrytsaienko M.I. (2016) *Rozvytok innovatsiinoi diialnosti v ahrarnii sferi: menedzhment ta efektyvnist* [Development of innovative activities in the agricultural sector: management and efficiency]. Kherson. 2016. 424 p.
15. Shumpeter Y. (1982) *Teoriya ekonomycheskoho razvytyia (issledovanye predprynymatelskoi prybyly, kapytala, protsenta y tsykla koniunktur)* [Theory of economic development (study of entrepreneurial profit, capital, interest and cycle)]. M. 1982. 456 p.

Gavrysh Oleg, Lopatynska Yuliia
National Technical University of Ukraine
«Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute»

EVOLUTION FUNDAMENTALS OF INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Internal auditors' roles: from watchdogs to helpers and protectors of the top manager. Article analyzes evolutionary aspects of the innovative development of the economy and the agrarian sector with the indepth study of intersectoral theoretical assessments of the socio-economic systems innovativeness problems. Historical aspects of the theoretical framework of innovation theory evolution, as well as innovation role approval in ensuring the constructive interaction of productive forces and the development of production relations, are characterized. Aspects of the development of science in the study of the foundations of the institutional spread of the innovation concept in the entrepreneurial model of economic relations are highlighted. Systematic presentation of the characteristics of the category-conceptual apparatus of the innovation theory is presented, and its relationship with the agrarian problem is determined. Theoretical and methodological assessment of a retrospective analysis of the innovation theory evolution on the basis of philosophical, social and economic knowledge about the innovation criterias are proposed. Theoretical framework on connection between innovation and entrepreneurship as the main determinant of ensuring scientific and technological progress in the economy and society is presented. Historical and evolutionary analysis of theoretical provisions on the foundations of innovative development in connection with institutional conditions and principles of socio-economic management is made. Interdisciplinary assessments of innovative theory institutionalization in the system of knowledge about the world, economy, and economic relations are made. Research vision of the connection of knowledge about innovations with the ideology of a market economy, competitiveness in the entrepreneurial mechanism of social development is presented. Historical context of the effectiveness of scientific and technical activities highlighting inventions and breakthrough discoveries in the agricultural sector is presented. Systemic importance of the problem of innovation for the development of science and business practices with its place in the scientific researches indication – representatives of various schools in economic science is proved. Assessment criterias are defined for the role of institutional determinants of innovation in the development of mankind, ensuring scientific and technological progress and organizing the satisfaction of social needs.

Key words: innovation, evolution, innovativeness, economy, agricultural sector, institutional determinants

JEL classification: O13, O30.